

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.10.69>

УДК 330.10.15

Т. І. Галаган,

к. е. н., доцент,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-7825-8240>

О. М. Патретна,

здобувач групи МзЕКз-1-23,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-6541-0393>

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

T. Halahan,

PhD in Economics, Associate Professor,

Dnipro State Agrarian and Economic University

O. Patretna,

Student group MzEKz-1-23,

Dnipro State University of Agrarian and Economics

COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE IN CURRENT ECONOMIC CONDITIONS

Визначено, що конкурентоспроможність сьогодні вважається головним критерієм для вимірювання результативності діяльності будь-якого підприємства. В нинішній ситуації глобалізації економіки конкуренція між суб'єктами ринку також стала глобалізованою. Отже підвищення конкурентоспроможності підприємства є найважливішим завданням компанії.

Встановлено, що конкурентоспроможність підприємства характеризує його загальний стан і результати виробничо-господарської діяльності. Конкурентоспроможність підприємства може оцінюватись на різних рівнях: у межах його економічної діяльності, у межах національної економіки та на зовнішніх глобальних ринках. Конкурентоспроможність підприємства свідчить про його виробничі, фінансові, господарські та інші переваги перед іншими підприємствами. Ознаки конкуренції на ринку стимулюють підприємство постійно вдосконалювати свою організаційну структуру та структуру управління, відповідно до попиту ринку та вимог споживачів оновлювати асортимент продукції, покращувати її якість та розробляти більш прогресивну маркетингову політику, постійно контролювати результати діяльності та впроваджувати бенчмаркінг.

Доведено, що в сучасній економіці не існує єдиного способу оцінки конкурентоспроможності підприємства. Діагностика конкурентоспроможності підприємства включає створення системи показників та їх аналіз. Для більш точного і детального визначення рівня конкуренції ці показники повинні охоплювати всі сфери діяльності підприємства.

Today, competition is the most important element of the modern market economy. Because market mechanisms cannot exist without modern forms of competition. Scientists believe that the concept of competition should be understood as the process of competition between subjects related to the market to ensure the most favorable operating conditions and increase their profits. Competition occurs

when market participants are completely independent of the economy and rely only on existing market conditions and the desire to outpace their competitors.

Increasing the competitiveness of enterprises is not something new, but it is still very relevant, as it concerns almost all spheres of economic activity of the state. It is no exaggeration to say that it is always in the field of view of the government, business and society in general. In the conditions of intensifying competition, enterprises must constantly look for reserves and new opportunities to increase their competitiveness.

The competitiveness of the enterprise characterizes its general condition and the results of production and economic activity. The competitiveness of an enterprise can be assessed at different levels: within its economic activity, within the national economy, and on external global markets. In a general sense, the competitiveness of an enterprise indicates its production, financial, economic and other advantages over competing enterprises.

The level of competitiveness of an enterprise is formed on the basis of a comparison of the results of its activity with similar indicators of competing enterprises and is a comprehensive assessment that determines the superiority of the economic entity's activity indicators.

Signs of competition in the market stimulate the enterprise to constantly improve its organizational structure and management structure, in accordance with market demand and consumer requirements, to update the range of products, improve its quality and develop a more progressive marketing policy, constantly monitor performance and implement benchmarking.

In the modern economy, there is no single method of assessing the competitiveness of an enterprise. Diagnostics of the enterprise's competitiveness includes the creation of a system of indicators and their analysis. For a more accurate and detailed determination of the level of competition, these indicators should cover all areas of the enterprise's activity.

An important aspect of the economic and social development of the state is the increase in the efficiency of the production of goods and services at enterprises of all

forms of business, with an emphasis on the production of competitive products and meeting the needs of consumers.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність підприємства, конкурентні переваги.

Keywords: competition, competitiveness enterprise, competitive advantages.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сьогодні конкуренція є найважливішим елементом сучасної ринкової економіки. Бо без сучасних форм конкуренції не можуть існувати ринкові механізми. Науковці вважають, що під поняттям конкуренції слід розуміти процес змагання між суб'єктами, пов'язаними з ринком, за забезпечення найбільш сприятливих умов діяльності та збільшення своїх прибутків. Конкуренція виникає тоді, коли учасники ринку повністю незалежні від економіки і покладаються лише на існуючі ринкові умови та бажання випередити своїх конкурентів.

Безсумнівно, конкурентоспроможність сьогодні вважається головним критерієм для вимірювання успіху будь-якого бізнесу. Дослідники відзначили, що в нинішній ситуації глобалізації економіки конкуренція між суб'єктами ринку також стала глобалізованою, головним чином зосередженою серед всесвітньо відомих брендів. В даний час ринкова мережа настільки охоплена, що знайти нові ринки майже немає можливості. Отже підвищення конкурентоспроможності підприємства є найважливішим завданням компанії.

Підвищення конкурентоспроможності підприємств не є чимось новим, але все ще є дуже актуальним, оскільки стосується майже всіх сфер економічної діяльності держави. Без перебільшення можна сказати, що вона завжди в полі зору влади, бізнесу та суспільства загалом. В умовах загострення конкуренції підприємства мають постійно вишукувати резерви та нові можливості для підвищення своєї конкурентоспроможності.

Тому в сучасних умовах господарювання дослідження проблеми конкурентоспроможності підприємства є важливою.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання конкурентоспроможності постійно розглядаються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. І сама проблема конкурентоспроможності розглядалась з різних точок зору. Так, І. Должанський і Т. Загорська [1] розглядали конкурентоспроможність підприємства з погляду факторів впливу на неї, поділяючи їх на фактори зовнішнього середовища і фактори внутрішнього середовища. Слід зазначити, що такий поділ факторів є загальноприйнятним як в зарубіжній, так і у вітчизняній економічній літературі.

Дослідження конкурентоспроможності в контексті економічної ефективності діяльності підприємств вже не нове, воно знайшло своє відображення в працях В. Андрійчука, О. Бугуцького, М. Голика, М. Кісіля. Також проблеми конкурентоспроможності підприємства досліджували С. Близнюк [2], А. Остапенко [2], В. Фролова [3], В. Шарко [4] та інші науковці-економісти.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В сучасних умовах ринкової економіки розрізняють різні види конкурентоспроможності залежно від об'єкту дослідження: конкурентоспроможність національної економіки, конкурентоспроможність регіону, конкурентоспроможність сфери економічної діяльності, конкурентоспроможність підприємства і конкурентоспроможність продукції (товарів, послуг).

Конкурентоспроможність підприємства є типовою економічною оцінкою, що характеризується високим рівнем прибутку від проміркованого використання живої і уречевленої праці. Економічний прибуток визначається співвідношенням між отриманими результатами та кількістю ресурсів, витрачених на отримання цих результатів.

Конкурентоспроможність підприємства характеризує його загальний стан і результати виробничо-господарської діяльності. Конкурентоспроможність підприємства може оцінюватись на різних рівнях: у межах його економічної діяльності, та у межах національної економіки та на зовнішніх глобальних ринках. В загальному розумінні конкурентоспроможність підприємства свідчить про його виробничі, фінансові, господарські та інші переваги перед іншими підприємствами.

Крім того, кілька факторів особливо впливають на конкурентоспроможність підприємства. Підприємство оснащується новітніми виробничими технологіями, обладнанням для бізнес-процесів та рівнем модернізації, має висококваліфікований управлінський та виробничий персонал та володіє організаційними здібностями для стабілізації та утримання своїх позицій на ринку в довгостроковому періоді.

Окрім внутрішніх переваг, характерних для конкретного підприємства, на конкурентоспроможність також впливають зовнішні фактори, такі як ринкові умови, рівень цін та попиту, та конкурентні дії тощо.

Рівень конкурентоспроможності підприємства формується на основі порівняння результатів його діяльності з аналогічними показниками підприємств-конкурентів і є комплексною оцінкою, що визначає перевагу показників діяльності суб'єкта господарювання.

Ступінь конкуренції також залежить від здатності підприємства гнучко реагувати на вплив мінливих ринкових умов і дії галузевих конкурентів. Ця стабільність сприяє стабільності конкурентної позиції компанії та її потенціалу зростання та розвитку.

Ознаки конкуренції на ринку стимулюють підприємство постійно вдосконалювати свою організаційну структуру та структуру управління, відповідно до попиту ринку та вимог споживачів оновлювати асортимент продукції, покращувати її якість та розробляти більш прогресивну маркетингову політику, постійно контролювати результати діяльності та впроваджувати бенчмаркінг.

Постійно відстежуючи показники конкурентоспроможності, керівництво підприємства може своєчасно виявити проблеми попиту на продану продукцію, передбачити ознаки передкризових умов ведення бізнесу та вжити заходів для покращення фінансового стану компанії.

В сьогоденних умовах державної економіки конкурентоспроможність підприємства залежить від багатьох суб'єктивних та об'єктивних факторів, які формуються на основі професійних стандартів, ефективних методів управління, виробничої системи, організації системи, кадрового потенціалу тощо.

Визначення конкурентоспроможності має бути процесом, у якому керівництво постійно відстежує та оцінює рівень внутрішніх факторів, таких як організація, технологія, виробництво, кваліфікація, середовище, маркетинг, інновації та інвестиції. Цей процес безперервного порівняння факторів оцінки досліджуваного підприємства з аналогічними результатами компаній-конкурентів дозволяє своєчасно визначити конкурентоспроможність підприємства в сучасних реальних умовах.

Конкурентний рівень компанії визначається її репутацією. Процес конкурентної оцінки визначає сильні та слабкі сторони компанії та вивчає її можливості та загрози. У сукупності всі ці фактори дозволяють керівникам підприємств приймати обґрунтовані бізнес-рішення, збалансовано планувати економічну діяльність і зосереджуватися на конкурентні переваги.

У сучасній економіці не існує єдиного способу оцінки конкурентоспроможності підприємства. Діагностика конкурентоспроможності підприємства включає створення системи показників та їх аналіз. Для більш точного і детального визначення рівня конкуренції ці показники повинні охоплювати всі сфери діяльності підприємства.

В процесі аналізу оцінюється ситуація в сфері економічної діяльності, в якій працює підприємство, створюючи власні потенційні компетенції, вивчає державну економічну ситуацію, і на основі оцінки цих факторів визначається

конкурентоспроможність продукції, яку виробляє підприємство, і на її основі здатність самого підприємства конкурувати.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Важливим аспектом економічного та соціального розвитку держави є підвищення ефективності виробництва товарів і послуг на підприємствах усіх форм господарювання, з акцентом на виробництво конкурентоспроможної продукції та задоволення потреб споживачів. Конкурентоспроможність компанії залежить від багатьох факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. У той час як зовнішні фактори створюють умови для виходу підприємства на ринок, багато внутрішніх факторів визначають здатність підприємства досягти успіху в довгостроковій перспективі. Аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів визначає сильні і слабкі сторони підприємства та його конкурентів і дозволяє компаніям вживати заходів для підвищення своєї конкурентоспроможності, забезпечення успіху та збільшення частки продажів того чи іншого продукту.

Література

1. Должанський І.З., Загорна Т.О. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Київ : ЦНЛ , 2006. 384 с.
2. Близнюк С.В., Остапенко А.В. Конкурентний потенціал підприємництва як категорія сучасних економічних досліджень. Інвестиції: практика та досвід. 2011. №7. С. 41-42.
3. Фролова В.Ю. Стратегічний підхід в управлінні конкурентоспроможністю підприємства. Вісник Донецького національного університету. 2012. №1. С. 177-181. <http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/25102/1.pdf> (дата звернення: 21.09.2024).
4. Шарко В.В. Конкурентоспроможність підприємства: методи оцінки, стратегії підвищення. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2015. Випуск 2(4), частина 2. С. 120-125.

<http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/12/2-4-2-2015-22.pdf> (дата звернення: 22.09.2024).

5. Галаган Т.І. Основи економічного управління підприємством. *Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 27-28 жовтня 2022 р. : Дніпро : ДДАЕУ, 2022. – С. 275-277* https://drive.google.com/file/d/1et3pCbVyVPkq6uLw_xPsp-KD47NzCquW/view?usp=sharing

References

1. Dolzhanskyi, I.Z. and Zagorna T.O. (2006), *Konkurentocpromozhnist pidpriemstva* [Competitiveness of the enterprise], TsNL, Kyiv, Ukraine.
2. Blyznyuk, S.V. and Ostapenko, A.V. (2011), “Competitive potential of entrepreneurship as a category of modern economic research”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 7, pp. 41-42.
3. Frolova, V.Yu. (2012), “Strategic approach in managing enterprise competitiveness”, *Visnyk Donetskogo natsionalnogo univercytetu*, vol. 1, pp. 177-181.
4. Sharko, V.V. (2015), “Competitiveness of the enterprise: valuation methods, promotion strategies”, *Naukovyi visnyk Mukachivskogo derzhavnogo universytetu*, vol. 2(4), pp. 120-125.
5. Halahan, T.I. (2022), “Basics of economic management of the enterprise”, *Zabezpechennia stalogo rozvytku agrarnogo sektoru ekonomiky : problemy, priorytety, perspektyny : materialy XIII Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf.* [Ensuring sustainable development of the agricultural sector of the economy: problems, priorities, prospects: materials of the 13rd International Scientific and Practical Internet-Conference], DDAEU, Dnipro, Ukraine, pp. 275-277, available at: https://drive.google.com/file/d/1et3pCbVyVPkq6uLw_xPsp-KD47NzCquW/view?usp=sharing (Accessed 05 Oct 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.10.2024 р.